

Številka vsak četrtek in velja s polnino vred ali v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 20 K, pol leta 20 K, za četrletno 80 K, izven Jugoslavije 50 K. Člani se pošlje na upravljalno „Slovenskega Gospodarja“ v Mariboru, Koroska cesta št. 5. List se dopušča do odpovedi. Prenosna se plačuje naprej. Telefon št. 220.

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

Liđe „Kotol itakovnega šteta“ dobivajo list brez posebne naročnine. — Uredništvo: Koroska cesta št. 5. Rokopis se ne vrača. Upravištvu sprejema naročnine, inserate in reklamacije. Član izdatem po dogovoru. Za vse kratke oglase primerne povprečno. Nezaprite reklamacije so pošiljane prosto. — Telefon št. 220.

3. 1921.

Maribor, dne 24. februarja 1921.

55. letnik.

Poslancem Samostojne kmetijske stranke.

(Iz krogov poslancev.)

1. Pojav Samostojne.

Ko se je ustanovila Samostojna in se čutila zvišeno nad delom vseh dosedanjih strank in delala velikanske obljube, je pritegnila v svoj krog skoraj vse prejšnje liberalne kmete, starošolce in liberalce, dobila pa je i nekaj pristašev iz vrst Kmetijske zveze, ki so pričakovali, da bo ta nova stranka kar namah predrugačila žalostne gospodarske razmere, katere so po večini posledica dolgotrajne svetovne vojne.

Cim dalje časa se je razvijala ta stranka, tem bolj se je videlo, da ni nič drugega nego podružnica liberalne demokratske stranke. Očitno so to pokazale volitve, ko je stranka na prvih mestih kandidirala stare liberalne kričarje na deželi, kakor: Pucelja, Majcena, Rajarja, Drofenika, Mermoljo in kot voditelja na povelje dr. Zerjava — njegovega najboljšega prijatelja dr. Vošnjaka, akoravno bi se dobilo med liberalnimi izobraženci še več mož, ki poznajo kmetijske težnje in so za kmetijski stan že nekaj storili, dočim se o dr. Vošnjaku ve le to, da se podčudoval po svojem očetu lepo prenoženemu, se poročil v pravoslavni cerkvi s Srbijko in bi rad kmalu postal potem Samostojne minister ali pa diplomat.

2. Samostojna ob času volitev.

Pri volitvah je Samostojna delala za lažni, velikanski obljubami ter s priditvijo, da je naša Ljudska stranka, oziroma dr. Korosec, prodal Slovence Srbom. Za vse velikanske davke ter druga plačila je delala odgovorno našo stranko, akoravno so govorniki — večinoma kandidati Samostojne, dobro vedeli, da je edina naša stranka po svoji zastopniški v Jugoslovanskem klubu bila neizprosna boj proti pretiranim davkom, carinam itd. Posledice nečedne volilne agitacije je bila, da je bilo izvoljenih osem kandidatov Samostojne (SKS). Kandidatje SKS so na shodih na vsa usta povdarjali, da so tudi oni proti centralizmu in za avtonomijo, vedno so trdili, da niso proti veri. Mislili smo, da bodo poslanci Samostojne po volitvah šli skupaj s poslanci naše stranke, kar bi bilo soditi po programu, katerega so razvijali za časa volitev. Pričakovalo se je to tembolj, ker so volitve pokazale, kako veliko zaslonbo imajo

socijalni demokrati in komunisti med kmetiskim ljudstvom. A poslanci stranke, katera je za časa volitev z zabavljanjem proti Srbom dosegla največje uspehe, so takoj po volitvah stopili v klub zemljoradnikov, v katerem imajo pretežno večino srbski poslanci.

3. Razmere v klubu zemljoradnikov.

O razmerah v tem klubu so se izvedle čedne stvari. V tem klubu sedijo centralisti poleg mož, ki zagovarjajo najširšo avtonomijo, sedijo najbolj zagrizeni liberalci, kateri so od nekdanjih najhujši nasprotniki in uničevalci združništva, poleg idealnih združarjev in gospodarskih politikov. Najbolj žalostno vlogo v tem klubu igrajo naši samostojneži, katere očitno obsojajo srbski člani kluba, ki so prav odločni nasprotniki vladnega centralizma. Samostojne poslance vodi tropersna deteljica dr. Vošnjak, živinski dohtar Rajar in mesar Pucelj, sami pristni kmetje, po navodilih in po ukazih dr. Zerjava. Prvi slavni čin imajo zaznamovati samostojneži s predložitvijo svojega programa, ki obsega 22 točk, med katerimi so nekatere — kakor pišejo srbski listi — „prav budalaste“, kakor n. pr. podražavljenje advokata itd. Program pa ne vsebuje niti besedice o znižanju davkov, o odpravi carine, o prostem izvozu živine in o vseh velikih dobrotah, katere so obljubovali kandidati SKS. Je umevno, da o takih stvareh ne govorijo v programu, ker bi se s tem zamerili vladi in bi ne mogel dr. Vošnjak ali Pucelj ali Rajar ali vsi trije skupaj priti do ministrskega stolca. Drugič se je odlikoval zastojnik samostojnežev Rajar v odseku za spremembo poslovnika, v katerem je bliati poslance naše stranke na način, katerega so oboje poslanci vseh strank. Rajar je pobral običajne laži iz „Slov. Naroda“ in „Jutra“ in mislil, kako veliko delo je učinil. Skodoval pa je s svojim nastopom vsem slovenskim poslancem, ker se je javno govorilo, da nobena stranka takih brezpomembnih časnikarskih čenč ne nosi v javnost in ker se je od meročajnih krogov povdarjalo, da morajo Slovenci, kateri tvorijo komaj desetino vseh poslancev, kolikor toliko nastopati enotno. Se bolj je škodovalo ugledu slovenskih poslancev surovo in prav mesarsko postopanje samostojnih poslancev o priliki prisega članov Ju-

goslovanskega kluba. Odlikovali so se poslanci Pucelj, Drofenik in Kirbiš.

Srbski poslanci so se čudili neprimerni surovosti teh poslancev, kateri so se obnašali kakor kaki svinjski pastirji na gmajni. Poslanec Kirbiš vobče je dika samostojnih poslancev. Mož ni izvoljen, ker mariborski glavni odbor ni znal pravilno seštevati, a kljub temu sedi v Beogradu in vleče plačo, katera mu ne gre. Poslanci Samostojne stranke bi morali imeti toliko čuta za dostojnost, da bi Kirbišu povedali, da naj ostane doma. Kirbiš ne sme glasovati, ne sme vršiti poslanskih dolžnosti, a kljub temu pobira plačo. Gospodom samostojnežem, ki so tako navdušeni za zastopanje kmetiskih koristi, bi moralo biti pri sreči, da pride v zbornico izvoljen poslanec kmet Skoberne. Kirbiš pa, ki ni izvoljen, naj zopet mešetari s svinjami. Velika predrznost Kirbiševa pa je, da je poslal svojo sliko ilustriranemu časniku, kjer je naslikan kot poslanec. S prezirljivim nasmehom gledajo poslanci vseh strank na tega — neizvoljenega poslanca, kateri bo v kratkem slišal v zbornici take, da bo nemogoč v Beogradu.

4. Samostojneži za centralizem.

Da so poslanci Samostojne pravi pravcati liberalci, kateri hočejo osrečiti našo državo s centralizmom in da ponižno capljajo za liberalci, je jasno pokazalo glasovanje v odboru za ustavo dne 16. t. m. Za vladni načrt, za uvedbo centralizma so glasovali demokrati in radikalci, večinoma Srbi, ter slavni zastojnik samostojnežev dr. Vošnjak. Proti vladnemu načrtu in za uvedbo avtonomije kot odločni nasprotniki centralistične ureditve naše države so glasovali trije zastojniki kluba zemljoradnikov in vse ostale stranke. Za vladni načrt je bilo 23 članov odbora, proti njemu 19 članov odbora. Ako bi se poslanci Radčeve struje udeležili delovanja v konstituenti, bi bilo 22 poslancev proti vladnemu načrtu in samo 20 poslancev za vladni načrt. Posledica bi bila, da bi morala pasti vlada, da bi bil centralizem za vedno pokopan in da bi bila nesmrtno osmešena Samostojna kmetijska stranka.

Glasovanje v odseku in splošno znano stališče Radčevcev pa dokazuje, da je ogromna večina Hrvatov in Slovencev proti centralistični ureditvi države. Kakor je pisal poslanec VI. Pušenjak v Vašem cenjenem listu, je glasovanje dne 16. t. m. jasno pokazalo, da je večina slovenskih poslan-

cev, to je 23 slovenskih poslancev — proti centralizmu in da je samo 11 poslancev, med temi trije zastopniki liberalnih kapitalistov in 8 poslancev, ki pravijo, da so zastopniki kmetov, a so le privesek liberalnih kapitalistov, za centralizem liberalcev. Glasovanje dne 16. t. m. pa je tudi pokazalo, da je ogromna večina, oziroma razun samostojnežev, vsi poslanci, ki so voljeni na strogo kmetiskem programu, odločno nasprotni centralizmu, katerega hočejo iz lastnih sebičnih namenov, uvesti liberalni kapitalisti. Sramota za stranko, katera si po krivici nadeva ime Kmetijska stranka, katera po nastopa edina proti kmetiskim poslancem Srbom in Hrvatom v lastnem klubu, Hrvatom v Muslimanskem in Narodnem klubu ter Hrvatom in Slovencev v Jugoslov. klubu!

5. Kdor ni centralist, proč od Samostojne!

Kmetje, kateri so volili kandidate Samostojne, naj uvažujejo ta dejstva, in se naj ne dajo pustiti slepit po velikanski reklamirani v „Kmetijskem listu“ in po razglasih pri cerkvah. Ako ne verjamejo našim poročilom, lahko izvejo isto od srbskih in od hrvaških kmetov.

Ker pa se trdovratno vzdržuje neka vest, da vsi poslanci Samostojne ne odobravajo politike, katero delajo na mig dr. Zerjava: dr. Vošnjak in Pucelj ter Rajar in ker se trdi, da ne soglašajo s centralistično ureditvijo naše države, zato pozivamo poslance Ureka, kateri je večkrat povdarjal, da se navdušen za avtonomijo in da želi, da bi vsi oni slovenski poslanci, kateri so za avtonomijo, nastopili enotno, da izjavi v kateremkoli slovenskem listu, ali odobrava on in njegovi somišljeniki postopanje Rajarja v odseku za spremembo poslovnika, naslopi Pucelja, Drofenika in Kirbiša o priliki prisega, postopanje Kirbiša kot neizvoljenega poslanca in glasovanje dr. Vošnjaka v upravnem odboru. V slučaju, da oni in njegovi somišljeniki navedenih dejanj ne odobravajo, bo vedel, kaj mu storiti in bomo mi prepričani, da so mu koristni slovenskega ljudstva pri sreči in da je res vnet za avtonomijo Slovenije. Ako pa odobrava vsa ta dejanja, oziroma, ne da nobene izjave, potem je jasno, da je on kakor poslanci dr. Vesnik, Rajar, Pucelj, Drofenik, pravi liberalec-demokrat, kateri je kandidiral pod krinko SKS, ker je dobro vedel, da bi kot kandidat demokratske stranke nikdar ne bil izvoljen.

Zaklad na otoku.

Iz angleškega prevedel Paulus.

I.

Graščak Trelowney*, zdravnik dr. Livey** in nekateri drugi gospodje so me prosili, naj popišem zgodbo o zakladu na otoku in naj vse povem, kar smo doživeli, le lego otoka naj zamolčim. To pa zaradi tega, ker zaklad še ni ves dvignjen.

Vzamem torej svoje pero v l. 17. po smrti Našega Gospoda in začnem svoje pripovedovanje s tistim časom, ko je moj oče imel gostilno „Pri admiralu“ in ko je stari, zagoreli mornar z brazgotino na licu, prvič stopil čez prag naše hiše.

Spominjam se ga še, kot da bi bilo včeraj.

S težkimi, gugajočimi koraki je prišel pred vrata gostilne. Za njim na vozčku je nekdo peljal njegov mornarski kovček. Visoke rasti je bil, teček, močan, rjavega in zagorelega obraza. Njegovi oljasti lasje so mu padali preko zamazane, modre suknje, njegove roke so bile grapano in raz-

pokane, nohti črni in nalomljeni in na levem licu je imel od sablje brazgotinac umazane, bledokrvice barve.

Spominjam se ga, kako je gledal krog sebe in si polglasno zvižgal, kakor je imel navado. Potem pa je začel staro mornarsko pesem, ki si jo je pozneje tolikokrat prepeval:

Umrl je in na njegov zaboj
Petnašt se jih je vrglo koj.
Ju-hu-hu in še ruma prines!
Hri-avo je pel, s starim, negoto-
vim glasom, ki je donel, kakor bi si
ga bil uglasoval in zlomil na pregraji
ladijnega krova.

Potrkal je na vrata s svojo močno palco in robatno naročil čašo ruma, ko se je prikazal moj oče. Počasi ga je pil, kakor izkušen poznavalec dobro kapljico, poskušal ga je in vmes gledal po skalnatem morskem obrežju in po napisu nad našimi vratmi.

„Prav priročna koča to-le!“ je končno dejal. „Ugoden prostorček za tako-le žganjarno! — Mnogo družiče, prijatelji, he —?“

Oče mu je odgovoril, da ne, da pride žalibog le malo ljudi.

„Tem bolj!“ je rekel. „To je zame gnezdo! — He, prijatelji, je zaklinal možu, ki je vlekol vozček, tu-ja bova izkrcala moj zaboj! — Pa osta-

nem pri vas par dni!“ se je obrnil zopet k očetu. „Pripravi človek sem — rum, slanina, jajca, to je vse, kar potrebujem, in tisto skalo tam-le, da bodem gledal, če pride odkod kaka lačja. — Za koga me naj k čete, hočete vedeti? Ključite me za kapitana! — A vidim, na kaj mislite — tu-le —“

In vrgel je tri ali štiri zlave na prag. „Opomnite me, kadar jih bo konec!“ je rekel in pogledal oblastno okrog sebe, kakor kak poveljnik.

In zares, četudi je bil oblečen zelo slabo in je govoril robato in neotesano, priprast mornar ni bil videti. Naredil je vtis človeka, ki je vaen, da se mu drugi pokorijo, če ne, pa udari. Mož, ki je prišel na vozček, je nam pravil, da je neznanec prišel že včeraj predpoldan s poštnim vozom v hotel „H kralju Juriju“, da je poizvedoval, kake gostilne bi bile ob obrežju in ko je čul o naši, da je dobra, seval, in da leži na samotni, si je izbral za bivališče. To je bilo vse, kar smo mogli izvedeti o našem novem gostu.

Molček človek je bil. Ves dan je sionel krog hiše, ali pa se klatil tam po skalah ob morju, z velikim daljnogledom v roki. Po večerih pa je sedel v kotu sobe pri peči in pil močan rum z vodo. Navadno ni znil besedice, če

ga je kdo nagovoril, le divje je pogledal krog sebe in puhnil skozi nos, da se zatrobilo, in ljudje so se kmalu naučili, da ga morajo pustiti pri miru.

Kadar se je proti večeru priklatil domov, je vsikdar vprašal, ali ni prišel kak mornar mimo po oest. Izpovedka smo mislili, da si išče družičino, toda kmalu smo opazili, da se le skrbno izogiblje svojim stanovskim tovarišem. Ako se je kak mornar ustavljal v gostilni, kar se je tupačam pripetilo, si za je dobro ogledal skozi zastor na steklenih vratih male sobe, preden je vstopil in tiho je bil kakor miš, dokler je bil kak gost v hiši.

Za mene vsa zadeva že dolgo ni bila več tajna, ker sem postal kapitanov zaupnik in sem mu pomagal opazovati tuje. Poklical me je nekega dne k sebi in mi rekel, da mi bo dal srebrni groš prvega vsakega meseca, in da naj skrbno gledam in pazim in mi naj koj pridem povedat, če bi se kaj pokazal „mornar z eno nogo.“ Ko pa je prišel prvi dan meseca in sem ga terjal za srebrni groš, je jezno puhnil skozi nos, srepo zrl dol name in mi ni dal ničesar. Toda preden je minil teden, si je premislil, mi prinesel moj zasluženi groš in ponovil svoje naročilo, naj pazim na „mornarja z eno nogo.“ (Dalje prih.)

* Izgovori: Trelone.

** Izgovori: Liveze.